

الف) اسامی گوشه‌هایی که تشکیل زنجیره دستگاه راست و پنجگاه را داده‌اند:

۱- درآمد راست

۲- کاروانی

۳- نیریز کبیر و صغیر

۴- طوسی

۵- نیریز

۶- بحر نور

۷- روح افزا

۸- پنجگاه

۹- پروانه

۱۰- زنگوله صغیر و کبیر

۱۱- بیات عجم

۱۲- نغمه

۱۳- زیرافکن

۱۴- ماوراءالنهر

۱۵- مبرقع

۱۶- تصنیف

ب) گوشه‌های اصلی دستگاه راست و پنجگاه

با مجموعه گوشه‌هایی که تشکیل زنجیره‌ی دستگاه راست و پنجگاه را داده‌اند آشنایی حاصل کردید. با توجه به مفهوم گوشه‌های اصلی و گوشه‌های فرعی یک دستگاه یا یک آواز که قبلاً با آن آشنا شدید، گوشه‌های اصلی دستگاه راست و پنجگاه به قرار زیر است:

۱- درآمد راست

۲- نیریز

۳- روح افزا

۴- پنجگاه

۵- بیات عجم

۶- زیرافکن

۷- مبرقع

۸- بحر نور

۹- زنگوله صغیر و کبیر

۱۰- ماوراءالنهر

۱۱- تصنیف

ج) گوشه‌های فرعی دستگاه راست و پنجگاه

به غیر از گوشه‌هایی که به عنوان گوشه‌های اصلی دستگاه راست و پنجگاه ذکر شد، بقیه گوشه‌های فرعی راست و پنجگاه هستند.

د) گوشه‌های قرار گرفته در نیمه‌ی اول و دوم گام دستگاه راست و پنجگاه

نیمه‌ی اول گام				نیمه‌ی دوم گام			
1	2	3	4	5	6	7	8
Fa	Sol	La	Sib	Do	Re	Mi	Fa
راست	نیریز		روح افزا	پنجگاه			
کاروانی	بحر نور			بیات عجم			
نیریز کبیر و صغیر				نغمه			
طوسی				زیرافکن			
				پروانه			
				زنگوله صغیر و کبیر			
				مبرقع			
				ماوراءالنهر			

دقت کنید گوشه‌های راست - پنجگاه، استخوانبندی و شخصیت اصلی دستگاه راست و پنجگاه را شکل داده و گوشه‌های دیگر در کنار آنها خودنمایی می‌کنند.

ی) نام گوشه‌هایی که هنرجوی مبتدی باید در سالهای اولیه به عنوان استخوانبندی اصلی دستگاه راست و پنجگاه فراگیرد:

از آنجائیکه اگر یک هنرجوی مبتدی آواز بطور معمول و طبیعی کلیدی ردیف معمول و مرسوم ردیف دستگاهی موسیقی ایرانی را (در مقطع مربوط به خودش) با موفقیت طی کرده باشد و به این مرحله از آموزش رسیده باشد، چون شکل ملودیک اکثر گوشه‌های تشکیل دهنده‌ی دستگاه راست و پنجگاه را در قالب و محتوای گوشه‌های دستگاههای دیگر فراگرفته، و ذهنیت وی آماده پذیرش ملودی‌های هم خانواده‌ی آن می‌باشد، لذا آشنایی با کلیدی گوشه‌های اصلی و فرعی دستگاه راست و پنجگاه برای هنرجو بلامانع بوده و معلم در این مرحله باید توضیحاتی در رابطه با قابلیت‌های این گام و روابط آن با گامهای دیگر (مرحله‌ی راه گردانی و مُدِ لاسیون) برای هنرجو بدهد، و در صورت لزوم چند نمونه از این راه گردانی‌ها را از طریق کلیدهای مربوطه (گوشه‌های کلیدی) به هنرجو آموزش دهد.

ارتباط گام راست و پنج گاه Fa با بیات ترک Fa

از طریق گوشه‌های روح افزای راست و پنج گاه و نیشابورک بیات ترک

روح افزا با شاهد Si بمُل و نیشابورک با شاهد Si بمُل

روح افزا

از این قسمت تبدیل ملودی روح افزا به ملودی نیشابورک و نهایتاً فرود به بیات ترک

در حقیقت اختلاف این دو گام فقط روی درجه‌ی هفتم آن‌ها است، یعنی نت Mi بکار به نت Mi گُرُن تغییر می‌کند و گام بیات ترک شکل می‌گیرد.

ارتباط گام راست و پنج گاه Fa با سه گاه La کُرُن

از طریق گوشه های بیات عجم راست و پنج گاه و زابل سه گاه

بیات عجم با شاهد Do و زابل با شاهد Do

بیات عجم

از این قسمت تبدیل ملودی گوشه ی بیات عجم به ملودی زابل سه گاه

در تبدیل ملودی بیات عجم به زابل درجه ی ششم گام راست ربع پرده کم می شود و ملودی گوشه ی زابل شکل می گیرد.

ارتباط گام راست و پنج گاه Fa و نوای Do

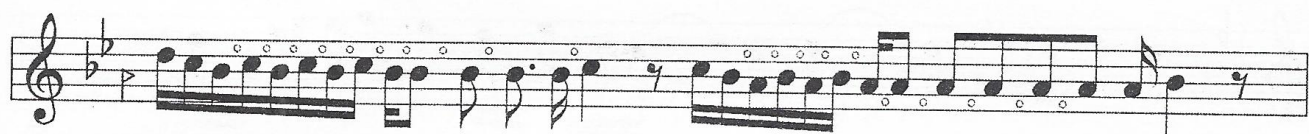
از طریق گوشه های پنج گاه راست و پنج گاه و درآمد نوا

پنج گاه با شاهد Do و نوا با شاهد Do

پنج گاه

از این قسمت تبدیل ملودی گوشه ی پنج گاه به ملودی درآمد نوا

در واقع با شکل گرفتن نوا، تمامی فواصل مشترک است.

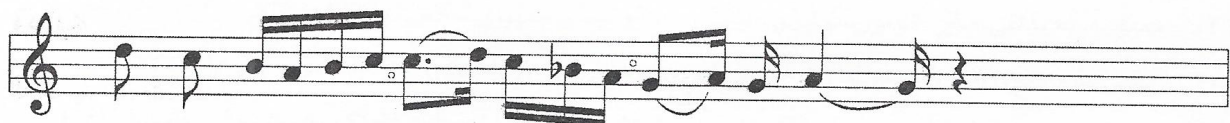

ارتباط گام ماهور Do با بیات اصفهان Do

از طریق گوشه‌های عراق ماهور و درآمد بیات اصفهان

عراق با شاهد Do و بیات اصفهان با شاهد Do

عراق

از این قسمت تبدیل ملودی گوشه‌ی عراق به درآمد بیات اصفهان

برای تبدیل ملودی گوشه‌ی عراق به بیات اصفهان باید نت La ربع پرده کم شود تا حالت اصفهان و

همایون به دست آید، یعنی نت La بکار تبدیل به نت La گُرُن می شود.